دیموکراسیەت وهەڕەم!!

نوری بێخاڵی

گەشەکردنی فیکری دیموکراسی و ، گواستنەوەی لە پرسیاری : کێ حوکم بکات؟ بۆ پرسیاری ئەوەی شێوازی حوکم چۆن بێت؟ وەرچەرخانێکی مێژوویی بوو لەهزری سیاسی مرۆڤایەتی و، ئەو گفتوگۆ فیکریانەی بەدرێژایی زەمەنێکی زۆر بیرمەندو فەیلەسوفانی سەرقاڵکرد، تا بەئەمڕۆی خۆی گەیشت. بێگومان ئەم بازدانەش کارێکی ئاسان و شتێکی ئاسایی نەبوو، بەڵکو بەرهەمی دنیایەك ململانێی کۆمەڵایەتی - سیاسی و گۆڕان و پێشکەوتن لە ئاستی پەیوەندییەکانی بەرهەمهێنان و شۆڕشگەلی کۆمەڵایەتی بوو. بەو پێیەی هەموو ئەو گۆڕانانە لە هەناوی خۆیاندا جۆرێك لە فرەهەندی کلتوری و سیاسی و مەزهەبی و شوناسیان لەناو کۆمەڵگادا بەرهەمهێنا.

راگرتنی بالآنس و هاوسەنگی ئەو فرەهەندییە پێویستی بەبۆتەو چوارچێوەو شێوە سیستمێکی سیاسی واهەبوو کە رێڕەوی ئەو جیاوازی و ململانێیانە لە قۆناغی رووبەڕووبونەوەی خوێناویدا بگوازێتەوە بۆ توێی کێیبەرکێیەکی سیاسی ئاشتییانە.لێرەوە ئیدی چەمکی جیاوازی و قبوڵکردنی و بەیەکەوەچیانی ئاشتییانەی فرەڕەگییە (ئەتنی و مەزهەبی و سیاسییەکان) و، بەردەوامی پێدانی ململانێ کۆمەڵایەتی وسیاسییەکان بەگەڕانەوە بۆ هێزی لۆژیك و عەقڵ بوو بە بەشێك لە جەستەی دیموکراسی و، پرەنسیپێکی کاریگەر لە پرەنسیپە فیکرییەکانی دیموکراسیەت. هاوکات ئەم هەنگاوە دەرگای لەبەردەم کۆمەڵێ گۆڕانکاری ریشەیی کردەوە لە هەناوی کۆمەڵگاکانی خۆرئاوا...هەر لە قسەکردن لەسەر شێوازی دەسەڵآت و جۆری حەکمکردن و شێوەو ئاستی پەیوەندییەکانی نێوان دەسەڵآت - خەڵك وبەرجەستەکردنی ئازادییە مەدەنی و سیاسییەکانی تاکەکەس و ....هتد. هەموو ئەم بازدانانەش قوربانییەکی زۆری لەپێناودا دراوە...چاکسازی ئایینی و کۆتایی هێنان بەحوکمی پاتریارکی و تاکڕەوی لە دەسەڵآت و روخاندنی هەڕەمێك کە لە چوارچێوەی ئایدیای میتافیزیکدا حوکمی کۆمەڵگای دەکرد،لایەنێکیفیکری پێشکەوتوخوازی ئەوروپابوون.

لەوێدا بو کە ستۆپ بە کەس و ئەو تاکە کروپانە کلرا کە بەناوی ڕەهایی و سەروەریی و چی و چیتر کۆمەڵیان وەك مێگەل لێدەخوڕی و ، بە حوکمی هۆکارگەلێکی کۆمەڵایەتیی و سیاسیی و ئابوریی سەرچاوەی یەکەمی بڕیاردان و بیرکردنەوە و دەستەللآت بوون . دیموکراسیی ئەو وەهمەی بەتاڵکردەوە کە تاکەکەس یان گروپ یان خێڵ بە پێشینەی چەند ئیمتیازێکی میتافییزیکی دەبێ دەستەڵآتی ڕەهاو دوا سەرچاوەی بڕیاردەری چارنوسی تاکەکانی تر و کۆی کایەکانی کۆمەڵگابن و ، هەروەها ئەو ڕاستیەی کردە دیفاکتۆ کە لە چوارچیسۆوەی یاساگەلێك کە بەرەنجامی هاوپەیمانییەتیەکی کۆمەڵایەتیی - سیاسیی ئارەزومەندانەی تاکو چینەکانی کۆمەڵگان ، کە بە هۆیەوە هەریەکێك لە بەرامبەر ئەوی تر و کۆمەڵگادا دەستبەرداری هەندێ لە ئینتیازات و ئازادییەکانی خۆی بیت ، لە پێناو پتەوکردنی پردەکانی تەبایی کۆمەڵایەتیی و سیاسییدا. واتە لەوێوە شەرعیەت لە پێگەی کۆمەڵایەتیی

و موڵکداریەتیی و نوێنەرایەتیی خوا و رۆحی ڕەهای‌نەتەوە ، شوێنی بۆ شەرعییەتی یاسا و دەستور و چەمکەکانی بەیەکەوە ژیان و قەبولکردنی جیاوازیی و دەستاودەستکردنی ئاشتیانەی دەستەڵات چۆڵکرد .

ئەم ڕاستیە مێژوییە ئەوەمان پێدەڵێ کە ئەگەر هەر تاك وگروپ و هێزێکی سیاسی - کۆمەڵایەتیی کە یدیعای دیموکراسیەت دەکەن ، دەبێ خۆیان لەو وەهمە میتافیزیکیە و بیرکردنەوە دۆگمایە دابماڵن و لەو خەوە قوڵە بێداربىنەوە ، کە ئیدی هیچ هەڕەم و سەرچاوەیەك ، بەهەر بیانویەکی کۆمەڵایەتیی - سیاسییەوە بێت ناتوانێ حوکمی کوێرانەی خەڵك بکات و کۆمەڵگا وەك مێگەل لێبخوڕێ . بەڵکو تاکەشتێك کە پێ بگوترێ سەرچاوەی شەرعییەتی بەڕێوەبردنی کۆمەڵگا و دەستەڵات ، یاسا و دەستورە .چونکە لەوێدا سنور لەبەردەم هەرچی فکری تۆالیتاریی و مەیلی دکتاتۆریانە و حەزی تاکرەویی و قۆرخکردنی دەستەڵات هەیە ..

کۆمەڵگەی کوردییش و لە نێویدا کایە سیاسییەکەی کە زەمینەیەکی لەباری سیاسیی و هەڵومەرجێکی گونجاوی نێودەوڵەتیی بۆ ڕەخساوەن ، ئەگەر بیەوێ بە ئاراستەی ئەو شەپۆڵە سیاسیەی ئەمڕۆ و گوتاری سیاسیی دونیا بڕوات ، ململانێکانی لە ئاستی گوتاری خوێن و بەرژەوەندخوازیی بگوازێتەوە پانتایی بەیەکەوە ژیان و سەروەریی یاسا و بەردەم صندوقەکانی دەنگدان ، ڕێگای زیاتر بۆ بەشداریی بەرچاوی سیاسییانەی تەواوی پێکهات و کایە ئەتنیی و مەزهەبیی و سیاسییەکان خۆشبکات ، گرەوەکە دەباتەوە .بە پێچەوانەوەش هەرکەس و هێزێکی سیاسیی - کۆمەڵایەتیی کورد ، بە هەر پاساوێك و پێشمەرجێکی مێژویی بیر لە خۆسەپاندن و کوێرکردنی هوشیاریی سیلسیی خەڵك و لە بەها کەمکردنەوەی پرەنسیپەکانی دیموکراسیی بکاتەوە ، پێ ی وابێ کە ئەوا حوکمی مێژو هۆکارگەل و زەمینەی سیاسیی - کۆمەڵایەتیی نەگۆڕن ، وایلێدەکات لە جیاتی کۆمەڵگای کوردیی بیربکاتەوە و بڕیاربدات ، ئەوا با دڵنیابێت کە دەکەوێتە دەرەوەری مێژو و دەچێتەوەت قۆزاخەی وەهمە کۆمەڵایەتیی و سیاسییە میتافیزیکییەکانی خۆی ، چونکە شەرعییەتی دەستەڵات و بڕیاردان سەرچاوەی لە ئیرادەی گشتیی و پرۆسەی دیموکراسییەت و دامەزراوە مەدەنیی و یاساییەکان وەردەگرێت ، نەك لە خەون و خولیا و وەهمەکانی سەرچاوەی مێژویی و کۆمەڵایەتیی و ئایینیی و ئایدۆلۆژییەوە .

هەر بیرکردنەوەیەك لەدەرەوەی سنورو دنیابینییەکانی دیموکراسی گەڕانەوەیە بۆ دیکتاتۆریەت و یەککرنگکردنی کۆمەڵگە.